

Standaarden en content management in de elektronische leeromgeving: uitdagingen voor de samenwerking tussen bibliothecarissen en ELO-coördinatoren

Gent, 30 maart 2004

Steeds vaker krijgen bibliothecarissen uit (hoge)scholen en universiteiten te maken met elektronische leeromgevingen. Steeds vaker worden coördinatoren van elektronische leeromgevingen geconfronteerd met metadata, standaarden en het beheer van informatie. Waar gaat het allemaal over? Welke standaarden zijn er en hoe worden ze gebruikt binnen een leeromgeving? Wat kun je doen met een content management systeem? Trekt de bibliothecaris zich terug op een eilandje en laat hij de leeromgeving voor wat ze is of moet hij zelf ELO-coördinator worden? Hoe kan de samenwerking tussen bibliothecaris en ELO-coördinator eruit zien? Op deze vragen wilde de werkgroep Elektronische Leeromgevingen van de VVBAD dieper ingaan tijdens een studiedag in de Arteveldehogeschool in Gent.

Bibliotheken en elektronische leeromgevingen

Hans Roes (Universiteit Tilburg) stelde vast dat de elektronische leeromgeving al vijf jaar een hype is. Tegelijk blijkt aan de onderwijsstijl op zich weinig veranderd te zijn. Om de elektronische leeromgeving en e-learning een betekenisvol verschil te laten maken, zijn er fundamentele veranderingen nodig in het onderwijs. Dit vraagt heel wat bijkomende competentie van docenten, technici en bibliothecarissen. Op het vlak van investeringen in ICT zou het onderwijs er volgens Roes in principe klaar voor zijn. Een verandering in de wijze van het ICT-gebruik wordt dus een belangrijk aandachtspunt. De vraag die docenten en bibliothecarissen zich moeten stellen, is: 'Wat doe je met die technologie?'

Roes ziet verschillende uitdagingen voor de bibliotheken. Om de grote investeringen in digitale informatiebronnen optimaal te laten renderen, is de aanwezigheid van de bibliotheek in de elektronische leeromgeving essentieel. Bibliotheken moeten verder gaan dan klassieke bibliotheek-instructies en moeten zoeken hoe informatievaardigheden in het onderwijs geïntegreerd kunnen worden. Samenwerking met docenten voor de ontwikkeling van cursussen beschouwt hij als een belangrijk punt. De ontwikkelingen rond digitale portfolio's moeten in het oog gehouden worden. Totnogtoe zijn bibliotheken daar nauwelijks bij betrokken.

De spreker verhelderde waarom de integratie van digitale bibliotheken en digitale leeromgevingen zo moeilijk is. Verschillen in metadatasystemen en cultuur- en communicatie-kloven zijn enkele aspecten van het probleem. Het kernprobleem is dat er te veel in functie van de verschillende systemen wordt gedacht, terwijl men beter meer zou denken

in functie van de diensten die men aan de gebruiker wil leveren. Een docent of student moet bijvoorbeeld steeds opnieuw in verschillende systemen inloggen, vaak ook met verschillende paswoorden. Een oplossing voor dit probleem kan gevonden worden in de integratie van verschillende systemen door het gebruik van een middenlaag, zoals portals. Het denken in functie van diensten vereist een centrale sturing die voornamelijk veranderingen aan de netwerkorganisatie doorvoert. Aangezien dit alles de gebruiker ten goede moet komen, wees Roes ook op de noodzaak om gebruikers te betrekken bij de reorganisatie.

Standaarden voor elektronische leeromgevingen

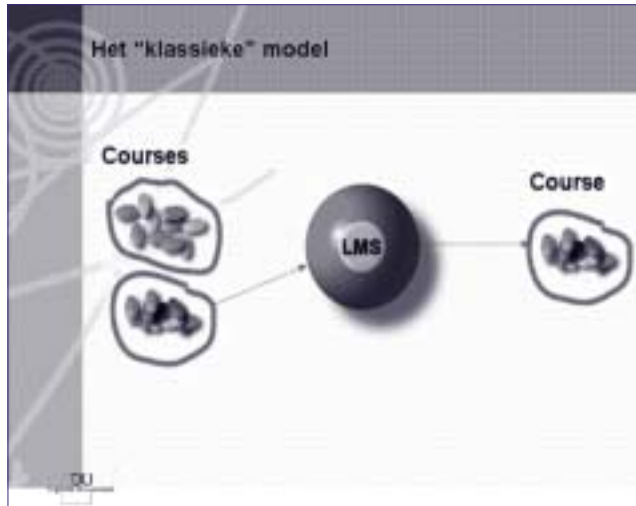
Om verschillende systemen aan elkaar te koppelen zijn er afspraken nodig. Die worden onder andere uitgewerkt in specificaties, referentiemodellen en standaarden. **Pierre Gorissen** bracht meer helderheid in deze thematiek. Hij is lid van de SURF SIX expertisegroep, die de kennis over leertechnologiestandaarden en het gebruik ervan in Nederland probeert te bevorderen.

Naast de technische standaarden zoals http, zijn leertechnologische en inhoudelijke standaarden erg belangrijk. Die dekken allerlei aspecten. Zo zijn er afspraken voor metadata, die duidelijk maken hoe leermaterialen en bibliotheekmaterialen moeten worden beschreven. Er zijn standaarden voor het verpakken en uitwisselen van leermateriaal. Ook de uitwisseling tussen verschillende systemen van bijvoorbeeld gebruikersgegevens is genormeerd. Gorissen maakte het publiek bewust van de betekenis van de begrippen 'specificaties', 'applicatieprofielen', 'referentiemodellen' en 'standaarden'. Al deze termen maken duidelijk dat het om afspraken gaat, maar ze duiden ook op onderlinge verschillen in status. Bij specificaties zijn bijvoorbeeld vaak vrijheden ingebouwd. Inzicht in de verschillende status helpt om verkopers te doorzien die de term 'standaard' zouden misbruiken om hun producten te verkopen.

Er zijn al heel wat specificaties voor het koppelen van verschillende systemen zoals een elektronische leeromgeving, een studenteninformatiesysteem, een toetsstelsel, een learning content management systeem... Gorissen daagde de bibliotheekwereld uit om een plek te veroveren tussen de verschillende gekoppelde systemen. Momenteel is vaak terughoudendheid vast te stellen bij de bibliotheken over hun rol in de elektronische leeromgeving. Binnen de Fontys Hogescholen lopen projecten waar de mediatheken een rol hebben in het aanbod van leerobjecten.

Content management systemen

Aan de hand van de Digitale Universiteit, een consortium van universiteiten en hogescholen in Nederland, maakte **Frank Benneker** duidelijk wat men kan verwachten van een content management systeem in het kader van e-lear-

ning. Een belangrijke uitdaging voor de Digitale Universiteit bestaat erin te zorgen dat digitaal onderwijsmateriaal in verschillende elektronische leeromgevingen, zoals Blackboard, gebruikt kan worden en aangepast kan worden aan lokale onderwijscontexten. Een content management systeem zorgt hierbij voor ondersteuning door het opslaan, zoeken, onderhouden en beheren van digitale content mogelijk te maken. Voor Benneker zijn dat processen waaraan bibliotheken een belangrijke bijdrage kunnen leveren door hun ervaring met het beheer van collecties.

Leerobjecten vormen de digitale content. Een leerobject kan één van de volgende elementen of een samenstelling ervan zijn: tekst, woordenlijst, presentatie, simulatie, toets-item, afbeelding... Belangrijke eigenschappen van leerobjecten zijn de terugvindbaarheid aan de hand van metadata, hergebruikbaarheid, onafhankelijkheid van andere leerobjecten, toegankelijkheid in verschillende elektronische leeromgevingen, duurzaamheid en onderhoudbaarheid. Dankzij de onafhankelijkheid van verschillende leerobjecten is het mogelijk om naar een nieuw onderwijsmodel te evolueren. Door de afzonderlijke leerobjecten op verschillende manieren te ordenen, kunnen thematische leerpaden of specifieke leerpaden per student aangemaakt worden. De volgorde van leerinhouden ligt niet langer vast. Een docent kan dan digitaal onderwijsmateriaal in een content management systeem opzoeken, er een pakketje van maken en dit integreren in de elektronische leeromgeving. Aangezien docenten en studenten vaak nog niet klaar zijn voor deze veranderingen in het onderwijs, is het belangrijk dat er kleine stapjes genomen worden, aldus Benneker.

Na de uiteenzetting van Benneker waren we klaar om de presentaties van verschillende content management systemen (LearneXact, Threeships en Blackboard) te volgen. De voorstelling van het Virtueel kenniscentrum van de opleiding Management of Technology aan de TUDelft door **Jenny Brakels** demonstreerde verder het belang van één toegang voor de gebruikers. Via een website krijgt de gebruiker daar toegang tot informatie die opgeslagen is in een content management systeem.

Conclusie

Het afsluitende panelgesprek met alle sprekers bevestigde wat gedurende de hele studiedag duidelijk was geworden: de elektronische leeromgeving zal nog veel uitdagingen brengen voor de bibliothecaris. Hij zal zijn afwachtende houding opzij moeten schuiven om niet buitenspel gezet te worden. Wie zal bijvoorbeeld de leerobjecten beheren, metadata toekennen...? Bibliothecarissen zullen ervoor moeten zorgen dat ze meer te bieden hebben dan enkel hun aanwezigheid in de elektronische leeromgeving. De digitale bibliotheek moet gebruiksvriendelijker en aantrekkelijker worden om de strijd te kunnen aangaan met bijvoorbeeld het gebruiksgemak van Google. Het argument dat men te weinig tijd zou hebben om alle uitdagingen goed aan te pakken, werd gecounterd door de vaststelling van een panellid dat bibliotheken vaak te veel zelf willen doen. Zo werd er verwezen naar de mogelijkheid om gebruik te maken van de bibliotheekportal Metalib. In deze steeds complexer wordende omgeving is één zaak alleszins duidelijk: de toekomstige uitdagingen vereisen meer samenwerking tussen de verschillende instellingen en tussen bibliotheken onderling. De Nederlandse Digitale Universiteit en de SURF SIX expertisegroep kunnen hierbij als voorbeeld dienen.

*Liesbet Eeckhout, Centrale Mediatheek KHK – campus HIK
liesbet.eeckhout@khk.be*

Met dank aan de werkgroep Elektronische Leeromgevingen van de VBAD.
http://www.vbad.be/04_afdelingen/ELO/wgELO.html